

Stredoveké cechy: ochrana proti kapitálu a pred nekvalitným tovarom

- CZ24 News | 27. září 2021

Vznik cechov

Silným činiteľom a podporovateľom rozkvetu stredovekého remesla a z neho vyplývajúceho blahobytu robotníckych, remeselníckych a meštianskych tried boli cechy. Táto inštitúcia podporovaná Cirkvou a z nej vychádzajúca, spôsobila veľmi mnoho dobrého:

1) Ani u židov ani u pohanov v staroveku neboli spolky, v ktorých by sa zhromažďovali robotníci a remeselníci, pretože vo vtedajšej dobe, ako už bolo viackrát spomenuté, bola práca považovaná za niečo nešlachetné, nedôstojné človeka a čo bolo vykonávané predovšetkým otrokmi. ... Ani v dobe apoštolskej a v prvých kresťanských storočiach sa o cechoch nič nevedelo. ... Cechové spolky začali prekvitať a zakladali sa až po dobe zakladania kláštorov, vzhľadom k tomu, že kláštory neboli ničím iným, než náboženskými spolkami.

2) Vo všetkých krajinách to boli najmä kňazi, ktorí sa nachádzali v čele spolkov. Ohľadom Nemecka v tejto veci píše Neander, vo svojich *Cirkevných dejinách* o benediktínoch: „Všetky druhy remesiel, ktoré sa dali spojiť s pomermi v kláštoroch a pokojným životom boli u nich pestované a to s takým porozumením, že sa tým všetky stavovské kresťanské práce museli oživiť.“

3) U starých pohanov, ktorí prácu prenechávali otrokom, zajatcom a ženám, takéto spolky samozrejme vzniknúť nemohli. Až kresťanstvo posvätilo prácu a rozmetalo predsudky, na základe ktorých sa práca pred príchodom Krista posudzovala. Staré otroctvo sa zmenilo na feudalizmus a lénny systém...

4) Remeselníci boli zlučovaní už v dobe Karola Veľkého do spolkov, hlavne na statkoch biskupských, kráľovských, kniežacích a opátskych, ktoré neboli ničím iným, ako predchodcami cechov, pretože cechy povstali bezprostredne z nich alebo podľa ich vzoru.

5) Nie je však celkom jasné, v akom pomere sa cechy nachádzali ku skorším spolkom hradných remeselníkov a práve tak ťažko sa dá určiť, ako sa táto naznačená zmena uskutočnila.

Najdôkladnejšie o tejto otázke pojednáva V. Stieda (In: *Hildebrands Jahrbücher für Nationalökonomie*, 14, roč. II., Jena 1876, str. 1-133), ktorý na strane 75 píše: „Myslím, že najbližšie bude k pravde, ak sa prikloníme k názoru, že cechy na rôznych miestach vznikali rôznym spôsobom a keď priznám, že v niektorých prípadoch mali viac vplyvu na utvorenie slobodní remeselníci a inde práve vzniknulé hradné úrady.“

6) Aby sme vznik cechov riadne pochopili, musíme sa dobre oboznámiť s ústavou a zriadením vtedajších miest. Keď mestá vznikali, organizovali sa a remeselníci sa svojou prácou domohli samostatného a čestného postavenia, vtedy sa utvorili cechy. Obchod a priemysel sa dral do založených miest a usadil sa tu už navždy. Pracovník ako jednotlivец, ktorý sa domohol slobody, pociťoval viac a viac potrebu, aby si túto slobodu zabezpečil; samostatný remeselník bol totiž stále v nebezpečenstve, že vo víre mestského života, nie vždy práve priateľského, zanikne. Združovanie sa ho malo podporiť v jeho nadobudnutej slobode. ...

Zdroj: Flickr

7) V jednotlivých krajinách nachádzame cechy veľmi skoro. V Anglicku je o nich zmienka v zákonníku Ina (688 – 725), vo Francúzsku vystupujú oficiálne v 11. a 12. storočí, v Nemecku začali prevládať s rozvojom niektorých miest ako Kolín, Mainz, Štrasburg a Norimberg v 10. storočí, aj keď jednotlivé združenia už existovali na niektorých miestach skôr. To vyplýva z toho, že Karol Veľký a niektorí jeho nástupcovia vydali zákony proti robotníckym spolkom, čo zase vyplývalo z toho, že mnohé tieto spolky boli predovšetkým politického charakteru a búrili sa proti vtedajším politickým pomerom. Najmä za panovania Henricha VI. (1190 – 1197) cechy veľmi rástli a získali veľký vplyv.

8) Je nepopierateľné, že vznik a počiatky cechov našli veľkú oporu v Cirkvi. Veď mnohé cechy vznikli z náboženských spolkov a stredovekých bratstiev a nachádzali v nich prvú ochranu. To uznáva aj sám protestant Hurter, ktorý hovorí: *„Môžeme naisto prijať, že účel, ktorý cechy predovšetkým spojil, bol cirkevný a že cechy pôvodne boli tým, čím sú dnes v katolíckej Cirkvi bratstvá.“*

Účel cechov

Účel cechov sa dá v skratke popísať takto:

- mali byť ochranou pre remeselníkov voči dvom stranám – mali chrániť pred utláčaním od kapitálu a zároveň pred nevyučenými robotníkmi, ktorí svojou prácou poškodzovali celé remeslo; ...
- mali poskytovať tovar zákazníkom, aby sa zákazníci mohli spoľahnúť, že od cechov dostanú kvalitný tovar; ...
- okrem toho mali aj účel politický – mali pomáhať pri obrane svojho rodného mesta, proti nepriateľským útokom každého druhu a vlasti, pokiaľ jej hrozilo nebezpečenstvo, brániť aj vo verejnom boji; ...
- mali umožniť, aby remeslo malo svojich zástupcov s rozhodujúcim hlasom aj v obecnej či mestskej správe a tak v nej nachádzať vhodné zastúpenie; ...
- mali sa starať o primeranú zábavu robotníkov a remeselníkov, o veselý a čulý život v medziach kresťanskej viery a vážnosti, ktorá patrila práci a remeslu; ...
- cechy mali pestovať a chrániť vieru, aby sa nezanedbával náboženský život; ...
- pokladnicami pre chorých a opustených, posmrtnou a podpornou pokladňou sa starali o telesné blaho svojich členov, o ich vdovy a siroty; ...

Organizácia a správa cechov

1) *Cechová povinnosť* – s cechmi úzko súvisí cechová povinnosť. Toto v cechoch spočiatku nebolo, každý mohol vykonávať akékoľvek remeslo. Cechová povinnosť vznikla až v neskoršom období...

Hlavnou myšlienkou povinnosti byť organizovaný v cechu bolo, aby sa remeslo rozmáhalo a bolo každým spôsobom chránené, čo vo svojich počiatkoch bolo veľmi potrebné. *„Češť remesla bola len tým zachránená, že všetci bez výnimky, ktorí ho vykonávali, boli podrobení mravnej a odbornej kontrole a teda boli nútení do cechu vstúpiť. Nový člen, „pravý brat v remesle“, dostal cechom chránené právo na prácu; zákazníci potom mali záruku, že dostanú kvalitný a vyhovujúci tovar.“*

Cechovou povinnosťou bola podmienená „remeselnícka mília“ či „míľové právo“. Toto právo zaručovalo, že v obvode určitého miesta sa nesmie usadiť obchodník, ktorý by bez ohľadu na mestský cech, predával tovar. ...

2) *Dedičné právo* – cechové právo bolo dedičné a i ženy mohli vstupovať do cechov. Pomocou cechov sa rozšírilo spolkárstvo a remeselníci sa združovali aj podľa lokalít. Tak sa stalo, že v stredoveku boli ulice pomenované podľa remeselníkov, ktorí v nich bývali. ...

Zdroj: wikimedia commons

3) *Prijímanie do cechu* – prijímanie do cechu prihliadalo prísne na bezúhonnosť nového člena. Nestriednosť a prehrešky akéhokoľvek druhu boli prísne trestané. Cechové predpisy na zachovanie počestnosti remesla boli veľmi prísne. Cech sa usiloval o to, aby kupec dostal tovar čo najlacnejší. Pri predaji sa nesmel robiť rozdiel medzi bohatým a chudobným; zlý tovar sa nesmel nikomu predávať. ...

4) *Pevné ceny* – stanovenie cien malo za účel to, aby bola počestnosť remesla dodržiavaná v záujme kupujúcich. Pri predaji sa prikazovala zdvorilosť; nezdvorilosť sa trestala. Zlý tovar sa zabavil a zničil. Najvyšším trestom bolo vylúčenie z cechu. U tých, ktorým bol preukázaný zlý úmysel, to bolo navždy. Väčšinou to však bolo vylúčenie dočasné.

5) *Dohľad nad remeslom* – dohľad nad remeslom a trestanie neprístopností patrilo tým, ktorí boli volení mestom a cechmi. Volali sa „majstri“ a tento titul bol v 13. stor. názvom úradu pre dohľad nad tovarišmi.

Predstavenstvo cechov kupovalo suroviny, stanovilo mzdu a pracovné podmienky. Remeslo tak bolo od stredoveku dobre chránené proti vykorisťovaniu a vydieraniu. Bolo tiež nezávislé na cudzom kapitáli, pretože mohlo používať cechové pokladne. Všetok majetok patrilo spolku a slúžil jednotlivým členom na úžitok.

6) *Predstavenstvo cechov* – vykonávateľom spolkového práva bolo zhromaždenie majstrov, ktorí mali právo vykonávať remeslo. Títo volili cechové predstavenstvo. Predstavenstvo viedlo remeselníkov aj

v prípade vojny.

7) *Stavovský súd* – každý cech mal aj oprávnený stavovský súd, ktorý rozhodoval spory medzi členmi ... a trestal priestupky proti cechovým pravidlám.

8) *Mimoriadni členovia* – okrem riadnych členov náležali k cechom aj členovia mimoriadni, „pod ochranu vzatí“, ktorí mali podiel na cechových právach. Spočiatku sa táto ochrana vzťahovala na ženy a deti cechových členov. V tom istom ochrannom zväzku ako rodina, sa nachádzali aj učni a tovariši.

9) *Učni* – keď bol učeň prijatý, vstúpil do rodiny majstra, ktorý počas celej doby učenia prevzal práva rodičov a učňa podľa predpisov a pod dohľadom cechu vychovával a učil. Majster musel učňa riadne živiť a podľa predpisov mnohých cechov aj šatiť. Bol tiež vo všetkom za učňa zodpovedný. ... Ak nakladal majster s učňom zle, musel mu všetko nahradiť. Prepustiť ho mohol len za krádež alebo nemravnosť. Ak ho prepustil bezdôvodne, musel hradiť jeho živobytie.

10) *Tovariši* – keď sa skončili učňovské roky, bol učeň slávnostne prijatý medzi tovarišov. Tovariši mali spočiatku k majstrovi a cechu pomer ako učni. V majstrovom dome mali nárok na stravu, odev, svetlo, teplo a boli v úzkom pomere k rodine. ... Mravné správanie tovariša bolo pod kontrolou majstra. Ak bol niektorý pre zlé správanie prepustený, už nebol nikdy prijatý. Ako „slobodní ľudia“ nosili tovariši meč, rovnako ako aj ich majstri, alebo inú zbraň. ...

Význam cechov

Cechy chránili remeslo a remeselníkov pred materiálnou skazou, pretože stanovovali pevné ceny, ktoré sa museli platiť za prácu. Tým zabezpečili majstrovi určitý ročný príjem za tovar. Ďalej tým, že stanovili pevné mzdy aj robotníkom, tak rozdeľovali spravodlivo čistý zisk z práce. Preto sa nemohli jednotlivci – špekulanti obohacovať na úkor celku. ...

Tým, že cechy zaviedli pevné mzdy za prácu, muselo nastúpiť zdokonalenie techniky, pretože remeselník sa pre svoj prospech musel snažiť o to, aby pri rovnako dobrej kvalite tovaru a v rovnakom čase zhotovil čo najviac kusov tovaru.

Cechy boli na prospech aj kupujúcim, ktorí mali záruku, že za poctivé peniaze dostanú poctivú a dobrú prácu. Cech sa sám zaručoval zákazníkom za kvalitu práce, pretože to považoval za svoju česť, aby sa práca kvalitne odvíjala.

Cechy ako právne spoločenstvá zabezpečovali pokoj a mier jednak medzi svojimi členmi a jednak v obci. ... Všetky spory boli predložené najskôr cechom a až potom štátnemu súdu. ...

Takto sa stredoveké cechy stali prvým požehnaním a dobrodením pre všetok národohospodársky život. ...

Autor: Václav Oliva